

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет магістерської підготовки
Кафедра публічного управління та
менеджменту природоохоронної
діяльності

Магістерська кваліфікаційна робота

на тему: Основні тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності України
на сучасному етапі

Виконала студентка 2 курсу групи ММО-
19 спеціальності 073 Менеджмент
Барбанягра Аліна Миколаївна

Керівник: к.е.н, доц. _____
Тюлькіна Катерина Олександрівна

Рецензент: к.е.н., доц. ОДАБА
Камбур Ольга Леонідівна

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет Магістерської підготовки

Кафедра публічного управління та менеджменту природоохоронної діяльності

Рівень вищої освіти магістр

Спеціальність 073 Менеджмент

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

Павленко О.П.

« 26 » жовтня 2020 року

**З А В Д А Н Н Я
НА МАГІСТЕРСЬКУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Барбанягра Аліна Миколаївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Основні тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності України на сучасному етапі

керівник роботи Тюлькіна Катерина Олександрівна, к.е.н., доцент,

затверджені наказом закладу вищої освіти від «16» жовтня 2020 року № 194-С

2. Строк подання студентом роботи: 07 грудня 2020 р.

3. Вихідні дані до роботи: матеріали, розробки та публікації Національного Банку України, статистична звітність Державної служби статистики України, публікації Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, закони, підзаконні акти та постанови; державні стандарти України; спеціалізовані інформативні джерела по тематиці даної роботи

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки:

4.1. Теоретико - методичні засади зовнішньоекономічної діяльності України

4.2. Розгляд торгівельної діяльності в Україні на поточному періоді розвитку

4.3. Оцінка зовнішньоекономічної діяльності Одеської області на сучасному етапі розвитку

5. Перелік графічного матеріалу:

1) Рис. 1.1. Основні види зовнішньоекономічної діяльності

2) Рис. 2.1. Зовнішньоторговельний баланс України 2015 - 2018 рр. (млн. дол. США)

3) Рис. 2.2. Товарна структура експорту з України за 2018 рік

4) Рис. 2.3. Товарна структура імпорту до України за 2018 рік

5) Рис. 2.7. Динаміка структурних часток оптового загального товарообороту підприємств оптової торгівлі за період 2005 - 2019 років

6) Рис. 3.2. Динаміка структурних часток оптового загального товарообороту оптової торгівлі Одеської області за період 2005-2019 років

7) Рис. 3.3. Динаміка змін обсягу експорту товарів, тис. дол. США

- 8) Рис. 3.7. Географічний розподіл часток імпортного товарообороту Одеської області за період 2011-2019 років
- 9) Таблиця 2.4. Динаміка змін товарного експорту та імпорту України за 2008 - 2018 рр., млн дол США
- 10) Таблиця 3.4. Обсяги експорту товарів та кількість підприємств-імпортерів по Одеській області та м. Одеса, тис. дол. США
- 11) Таблиця 3.6. Товарна структура експортно-імпортного товарообороту Одеської області
- 12) Таблиця 3.9. Найбільші потоки експорту з України у 2018 році, млн. дол.
- 13) Таблиця 3.10. Динаміка географічного розподілу експорту Одеської області за період 1996-2019 років

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання: «26» жовтня 2020 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Оцінка виконання етапу	
			у %	за 4-х бальною шкалою
1.	Робота з літературними джерелами	26.10.20-01.11.20		
2.	Робота над розділом 1 «Теоретико-методичні засади зовнішньоекономічної діяльності України»	02.11.20-11.11.20		
3.	Робота над розділом 2 «Розгляд торгівельної діяльності в Україні на поточному періоді розвитку»	12.11.20-21.11.20		
4.	Рубіжна атестація	16.11.20-21.11.20		
5.	Робота над розділом 3 «Оцінка зовнішньоекономічної діяльності Одеської області на сучасному етапі розвитку»	22.11.20-04.12.20		
6.	Оформлення роботи	04.12.20-07.12.20		
7.	Здача роботи на кафедру	07.12.20		
8.	Перевірка на плагіат	07.12.20-10.12.20		
	Інтегральна оцінка виконання етапів календарного плану (як середня по етапам)			

Студент

_____

(підпис)

Барбанягра А. М.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____

(підпис)

Тюлькіна К. О.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Тема: Основні тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності України на сучасному етапі

Автор: Барбанягра А. М.

Основи здійснення та розвиток зовнішньоекономічної діяльності є основним показником інтегрованості будь-якої країни в світовий розвиток. Структура експортної та імпоротної частин платіжного балансу їх співвідношення висвітлює місце економіки будь-якої країни в світовому розподілі праці.

У розділі 1 розкривається зміст та визначення основних понять та термінів зовнішньоекономічної діяльності, законодавче та нормативне забезпечення здійснення, наведена методологія державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

У розділі 2 наданий аналіз торговельного балансу України, товарної структури товарообороту, взаємозв'язок зовнішнього та внутрішнього товарообороту .

У розділі 3 проведений аналіз основних економічних показників зовнішньоекономічної діяльності, її обсягів та структури в динаміці та порівняльна характеристика загальнодержавних та обласних показників.

Магістерська робота представлена в обсязі 85 сторінок, складається з 3 розділів, висновків та переліку посилань із 30 джерел.

Ключові слова: зовнішньоекономічна галузь; платіжний баланс; торговий баланс; експорт; імпорт; географічна структура.

ANNOTATION

Topic: The main trends in the development of foreign economic activity of Ukraine at the present stage"

Author: Barbaniahra A. M.

The basics of implementation and development of foreign economic activity are the main indicator of the integration of any country into world development. The structure of export and import parts of the balance of payments, their ratio highlights the place of any country's economy in the world division of labor.

Section 1 reveals the content and definition of the basic concepts and terms of foreign economic activity, legislative and regulatory implementation, the methodology of state regulation of foreign economic activity.

Section 2 provides an analysis of the trade balance of Ukraine, the commodity structure of trade, the relationship of external and internal trade.

Section 3 analyzes the main economic indicators of foreign economic activity, its volume and structure in the dynamics and comparative characteristics of national and regional indicators.

The master's thesis is presented in the amount of 85 pages, consists of 3 sections, conclusions and a list of references from 30 sources.

Key words: foreign economic branch; balance of payments; trade balance; export; imports; geographical structure.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1.....	11
ТЕОРЕТИКО - МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ.....	11
1.1. Зовнішньоекономічна діяльність України: зміст, структура, принципи та види.....	11
1.2. Система регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.....	13
1.3. Методи регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.....	20
РОЗДІЛ 2.....	25
РОЗГЛЯД ТОРГІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ НА ПОТОЧНОМУ ПЕРІОДІ РОЗВИТКУ.....	25
2.1. Торгівельний баланс України та його складові.....	25
2.2. Товарна структура зовнішньої торгівлі України.....	26
2.3. Динаміка основних зовнішньоторгівельних показників.....	34
2.4. Стан оптового товарообороту підприємств оптової торгівлі України за період 2005 - 2019 років.....	40
РОЗДІЛ 3.....	47
ДИНАМІКА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІВ ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ.....	47
3.1. Місце та питома вага Одеської області на загальнодержавному рівні....	47
3.2. Динаміка та стан оптового товарообороту товарів вітчизняного та імпортного виробництва.....	51
3.3. Динаміка експорту та імпорту товарів та послуг Одеської області.....	56
3.4. Товарна структура зовнішньоторгівельного товарообороту.....	61
3.5. Географічна структура зовнішньоторгівельного товарообороту.....	65
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	83

ВСТУП

Актуальність теми. Соціально-економічний стан країни та її населення визначається показниками рівня товарного виробництва, наданням послуг населенню, рівнем зовнішньоекономічної діяльності - експортом власної продукції та імпортом продукції іноземного походження, отриманням та наданням послуг від зарубіжних країн та інших показниках.

Одним з найважливіших визначальних факторів стану населення є стан та рівень розвитку зовнішньої та внутрішньої торгівлі та внутрішній попит.

Мірилом стану економіки та населення є показники зовнішньої внутрішньої торгівлі, при цьому основною – матеріальною частиною або відображенням товарного руху є внутрішній попит.

Міжнародний багаторічний досвід говорить про те, що при поточному рівні міжнародної інтеграції економік різних країн основними наслідками для кожної країни, незалежно від рівня та стану соціально - економічного розвитку, є прискорення трансформаційних процесів у внутрішньо торгівельних відносинах. Чим вищий рівень інтеграції країни в міжнародний розподіл праці тим вищий рівень та швидкість трансформації внутрішніх торгівельних стосунків між виробництвом товарів та споживанням їх населенням.

Між виробниками та населенням або споживанням розвивається посередницький процесу вигляді продажу (реалізації) та купівлі придбання товарів та послуг на внутрішньому ринку будь - якої країни.

Таким чином, розвиток взагалі торгівлі є рушійною силою, яка допомагає та спонукає до розвитку економіки країни з метою досягнення вищого рівня інтегрування до міжнародних товарообмінних процесів, надає внутрішнім виробниками стимул до виходу на рівень міжнародної конкурентоспроможності тобто торгівля за своєю сутністю функцією економічного зростання будь - якої країни.

Згідно з розуміння багатьох представників економічної науки торгівля є головною ланкою взагалі зв'язків між державами та важить не менше 80,0% всіх економічних відносин між країнами міжнародної співдружності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості реалізації українського продукту та позиціонування України на зовнішньому ринку розглядали у своїх дослідженнях Вишинська Т. Л., Генералов О. В. Севрук І. М., Шевченко О. О., Хоменко Т. Ю. та Погребняк А. Ю.

Мета магістерської роботи. Виявлення структурних зрушень економічних показників зовнішнього ринку в динаміці, а саме обсягу товарного експорту та імпорту, товарну та географічну структуру зовнішньої торгівлі.

Для досягнення мети були поставлені і вирішені наступні завдання:

Об'єкт дослідження. Основи здійснення та розвиток зовнішньоекономічної діяльності, платіжної баланс, експорт власної продукції, імпорт продукції іноземного походження.

Предмет дослідження. Закони та закономірності функціонування та розвитку структурних елементів зовнішньоекономічної діяльності.

Вихідні дані. Статистичні звіти даних Національного Банку України та Державної служби статистики України, закони України, щорічні видання та посібники.

Елементи наукової новизни одержаних результатів: Основним практичним результатом наукової роботи є виявлення необхідності удосконалення проведення зовнішньоекономічної діяльності, яка полягає в створенні сприятливих умов для економічного розвитку країни і захисту її інтересів, збалансованого розвитку економіки, урівноваження виробництва та споживання власних та імпортованих продуктів, ліквідація дефіциту у виробництві власних товарів для внутрішнього ринку, стимулювання прогресивних структурних змін у зовнішньоекономічних зв'язках для інтеграції власної економіки в систему світового поділу праці.

ВИСНОВКИ

Аналіз динаміки зовнішньоекономічних відносин є наразі актуальним на даний час, особливо для визначення напрямків розвитку як зовнішньо- та внутрішньоторгівельної діяльності так і розвитку напрямків виробництва товарів та послуг.

В цій роботі проведений економіко-статистичний аналіз структури статистико-економічних показників зовнішньої та частково внутрішньої торгівлі України в цілому та Одеської області зокрема в динаміці, а саме обсягів товарообороту оптової торгівлі, товарної структури зовнішнього товарообороту, географічної структури зовнішнього товарообороту, співвідношення продовольчих і непродовольчих товарів у товарообороті підприємств в тому числі частки імпортованих та вітчизняних продовольчих та непродовольчих продуктів та інших індикаторів зовнішньоторгівельної діяльності України та Одеської області.

Площа території Одеської області сягає величини 33,314 тис.км², вона має в своєму складі 19 міст, 33 селища міського типу та 1124 сільських населених пунктів а загальна кількість населення складає величину близько 2,375 млн.осіб.

Міжнародний багаторічний досвід говорить про те, що при поточному рівні міжнародної інтеграції економік різних країн, основними наслідками для кожної країни, незалежно від рівня та стану соціально-економічного розвитку, є прискорення трансформаційних процесів у зовнішньоторгівельних відносинах. Чим вищий рівень інтеграції країни в міжнародний розподіл праці тим вищий рівень та швидкість трансформації внутрішнього виробництва та пристосування його до світових потоків, тим вище рівень внутрішнього попиту зростанням якого є задача для кожної країни.

Тобто, зовнішньоекономічна діяльність будь-якої країни, яка базується на реалізації власних продуктів, що входить до обліку внутрішньої торгівлі, - експорті та зустрічних закупівель продукції інших країн – імпорті, який при перетині митного кордону облікується як внутрішній оптовий товарооборот.

Тому, товарооборот та товарна структура експортно-імпортних операцій безумовно впливає на товарооборот не лише зовнішньої а й внутрішньої торгівлі, і в значній мірі виступає його регулятором.

На сучасному рівні розвитку зовнішньоторгівельна діяльність України (висвітлюється в торгівельному балансі) характеризується наступними особливостями:

- має дефіцит торгівельного балансу, який в середньому складає величину близько 3,8 млрд дол;
- в загальній структурі експорту товарна частина складає 47,3 млрд дол (80%), а послугова- (20%);
- в структурі імпорту частина товарів складає 91% а послугова – 9%;
- в структурі експорту домінують основних продукти АПК,ГМК та машинобудівного комплексу (77,7%), причому більшість є продукти з низькою доданою вартістю (зерно – 37% та металеві заготовки – 10%);
- домінуючим в імпорті товарів виступили високотехнологічні товари - 30,5% та продукти хімічної промисловості (18,5%);
- товарообіг послуг має баланс 17,6 млрд дол.;
- в структурі експорту послуг найбільші частки мають послуги трубопровідного транспорту (транспорт нафти та газу) - 31% ;
- необхідно відмітити, що в структурі експорту послуг значну частку – більше як 24% склали високотехнологічні послуги, такі як ІТ-сектор (15,3%) та послуги дослідження та розробки (10,3%);

На основі проведеного аналізу динаміки експорту та імпорту України за 2008-2018 роки біли виявлені наступні тенденції змін макроекономічних показників:

- за період в середньому за рік відбувається падіння обсягів експорту та імпорту, тобто триває процес нарощування негативного сальдо зовнішньоторговельної діяльності 0,66 млрд дол в середньому на рік.

Експортна складова динаміки зовнішньоекономічної діяльності характеризувалась наступними показникам:

- за період серед динаміки експорту продукції всіх галузей, крім продукції агропромислового комплексу, має негативну динаміку;
- експорт продукції АПК (фактично продовольчих продуктів) мав позитивну динаміку з щорічним зростанням 829 млн дол;
- серед галузей експорт продукції яких отримав негативну динаміку, були машинобудівна галузь – 770 млн дол. падіння на рік, та ГМК– на 1,3 млрд дол.;
- серед інших галузей, а саме мінеральні продукти та продукція хімічної промисловості, мають приблизно ідентичну негативну динаміку, із середньорічним падінням на 219 млн дол. та 374 млн дол. відповідно.

Основним трендом останнього десятиріччя стало різке зростання експорту продукції товарі продовольчого напрямку а експортна динаміка продукції важкої промисловості характеризуються сталим зниженням обсягів.

Таким чином головним фактором утримання торгівельного балансу країни є розвиток виробництва та експорту продовольчих товарів та інших товарів продовольчого призначення.

Імпортна складова динаміки зовнішньоекономічної діяльності України характеризувалась наступним:

- для розглянутого періоду характерне зниження обсягів імпортованої продукції – енергоносіїв та машинобудування.

Одним з ключових показників є товарооборот підприємств оптової торгівлі. Для України загалом за період 2005-2019 років виходячи з відомостей статистичних спостережень необхідно зробити декілька висновків, насамперед:

- оптовий товарооборот за період збільшився в 4,71 рази, при цьому зростання товарообороту продовольчих товарів проходило з випередженням – 4,95 перед 4,67 для інших (непродовольчих товарів);
- частка вітчизняних товарів в оптовому товарообороті за період зменшилася з 71,8 до 44,5% відповідно зросла частка імпортованих товарів,

причому частка непродовольчих товарів імпортного виробництва збільшилася з 30 до 70%.

Загальний показник кількісного стану та динаміки оптового товарообороту в обчисленні US характеризується наступним:

- оптовий товарооборот за період не збільшився, а зменшився до 0,93 (93%) від вихідного рівня 2005 року, за рахунок зменшення товарообороту вітчизняних товарів, який склав – 0,57 (57%), при цьому відбулося зростання товарообороту в 1,85 рази імпортних товарів (рис.2.13);

- по питомій вазі домінує товарооборот непродовольчих імпортних товарів, частка яких за період зросла від 24,7 до 51,7% в загальному обсязі, тоді як частка імпортних продовольчих товарів становить від 3,4 до 4,2%, тобто практично лишилася;

- частки вітчизняних товарів в оптовому товарообороті за період зменшилися з 71,8 до 44,1%, при цьому частка продовольчих товарів а частка непродовольчих товарів зменшилися з 59,2 до 31,4%.

В аналітичному відношенні необхідно зробити наступні висновки:

- загальний обіг оптового товарообороту показав незначне зниження - близько 7 %, при цьому відбулося значне зростання імпортної складової товарообороту (85%) на фоні зниження вітчизняної складової (43%), тобто процеси змін проходять на користь імпортної складової;

- фактично має місце процес збільшення фінансування іноземних товаровиробників непродовольчих товарів;

- продовольча складова загального товарообороту практично змін не зазнає, як по вітчизняному секторі так і по імпортному.

Одеська область займає одне з чільних місць в економіці України, має вигідне географічне розташування на перехресті торгівельних шляхів, тавходить в п'ятірку найбільш економічно розвинених областей, а обсяг валового регіонального продукту її складає величину 5,02% від валового національного продукту

За статистичними оцінками Держкомстату частка різних галузей Одеської області складає від 3,2 до 7,8% в загальному обсязі виробництва товарів та послуг Україні [2].

Для товарообороту Одеської області, виходячи з даних статистичних спостережень характерно, що:

- оптовий товарооборот за період збільшився в 4,91 рази (Україна - 4,71 рази), ізрізким зростанням товарообороту продовольчих товарів– 14,24 (по Україні -4,95) перед 3,17 для інших (непродовольчих товарів);
- питома вага вітчизняних товарів в оптовому товарообороті за період є незмінною - від 61,0 до 60,7% в гривневому обчисленні.

Кількісний аналіз стану та динаміки оптового товарообороту підприємств Одеської області в обчисленні через USдол., а саме:

- оптовий товарооборот за період незначно зменшився - 0,97 (97%) від рівня 2005 року, причому зменшення товарообороту вітчизняних товарів також практично не відбулося 0,97 (97%), як і по категорії імпортного товарообороту - в 0,98 (98%) рази (рис.3.2);
- по питомій вазі домінує товарооборот продовольчих вітчизняних товарів, частка яких за період зросла від 10,8 до 38,4%;
- відносно часток вітчизняних товарів в оптовому товарообороті то їх частка за період не зменшилася - з 61,0 до 60,7%, при цьому частка продовольчих товарів домінує та лишається основною.

Таким чином, загалом необхідно констатувати, що загальний рівень товарообороту підприємств оптової торгівлі Одеської області залишився практично на такому ж рівні як і по всій Україні, але значною відмінністю є домінування в загальному оптовому товарообороті Одеської області продовольчих товарів вітчизняного походження, частка їх складає 40%.

З другого боку, така стабільність декотрих показників на протязі 15 років вказує на те, що існують проблеми обліку, тобто не всі операції попадають в поле зору статистичних спостережень.

Динаміку товарообороту оптової торгівлі Одеської області необхідно оцінити також в перерахуванні через поточний курс долара який коливався за період розглянутих спостережень від 5,14 до 24,25 грн за дол. США .

Кількісний аналіз стану та динаміки оптового товарообороту в доларовому обчисленні вимагає коригування попередніх висновків, а саме:

- оптовий товарооборот за період (на відміну від загальнодержавного показника, який зменшився на 7%) збільшився від 1,65 до 3,10 млрд.дол від вихідного рівня 2001 року, в основному за рахунок Одеського району, причому пік обсягу оптової торгівлі припав на 2010 рік – 5,95 млрд.дол;
- за період 2001-2016 роки середній обсяг оптового товарообороту Одеської області в середньому склав 3,56 млрд.дол;
- частка оптового товарообороту Одеської області від загальнодержавного товарообороту складає близько 4,8 %.

В аналітичному відношенні необхідно зробити наступні висновки:

- домінуючим процесом є збільшення в обігу іноземних непродовольчих товарів.

Зовнішньоторгівельний оборот підприємств-експортерів та підприємств-імпортерів Одеської області характеризується наступною динамікою:

- обсяг експорту товарів в Одеській області за період з 2000 по 2016 роки характеризується щорічним зростанням з показником 62,0 тис. дол.США/рік, а в м. Одеса 26,8 тис.дол.США/рік;
- обсяг імпорту товарів в Одеській області щорічно зростав з показником 37,4 тис. дол.США/рік, а по м. Одеса також відмічалось зростання обсягу імпорту товарів з показником 13,5 тис.дол.США/рік;
- характерним показником динаміки в Одеській є зниження загальної кількості експортних підприємств, розташованих в м. Одеса від 75,0 % в 2000 р. до значення 62,2% в 2016 році, тобто розширилася географія експортерів;
- сальдо торгівельного балансу (товари) по Одеській області також позитивне – в середньому за період складає 1415,0 млн.дол. США.

Основною відмінністю торгівельного балансу Одеської області від торгівельного балансу України в цілому є позитивне сальдо, в той час як по Україні воно є від'ємним.

На сучасному рівні розвитку структура обсягів товарного експорту Одеської області у 2019 році по товарних групах характеризується наступним:

- переважною часткою експорту є продовольчі продукти - продукція агропромислового комплексу та продукція харчової промисловості, яка складає 75,6% від загального обсягу, або в об'ємі 1,046 млрд. дол.;
- частка непродовольчих товарів в структурі експорту складає лише 24,2%;
- другою по питомій вазі продукції експорту Одеської області є частка високотехнологічних виробів, яка складає 12,6% або 11,6 млрд. дол.;
- значну частку в загальному обсязі імпорту мають вироби з металу – 4,5%, частка інших товарів не перевищує 1%.[4].

На сучасному рівні розвитку структура обсягів товарного імпорту Одеської області у 2019 році по товарних групах характеризується наступним:

- в структурі імпорту переважають продовольчі продукти - які складають 21,3% від загального обсягу, або в об'ємі 101 млн. дол.;
- частка непродовольчих товарів в структурі експорту складає 78,7%;
- першою по питомій вазі імпортованою продукцією є високотехнологічні вироби, частка яких складає 27,4% або 371 млн. дол.;
- значними частками в загальному обсязі експорту характеризується текстильні товари та вироби з металу відповідно – 8,2 та 6,6%, частка інших товарів не перевищує 5%.[4].

Географічна структура експортно-імпортних операцій української економіки характеризується наступними особливостями:

- загальний товарообіг склав 122,1 млрд дол.;
- найбільші товарні потоки експорту були направлені до країн ЄС – 43% та інших країн світу – 43%, менші потоки були до країн СНД – 15%;

- частка імпорту товарів з країн ЄС становить 41%, частка країн СНД – 13,2%, частка інших країн світу – 36% від загального обсягу;
- найбільші об'єми експорту послуг були надані країнам ЄС (33%), інших країн світу (36%), на противагу до країн СНД – 31%;
- найбільші обсяги імпорту послуг отримані від ЄС та становлять 53%, від країн СНД - 12%, інших країн світу – 35%;
- найбільше від'ємне товарне сальдо склалося з країнами СНД – 6,2 млрд дол, з країнами ЄС – 3 млрд дол, та з іншими країнами світу – 592 млн дол;
- на відміну від товарного, сальдо послуг додатне з усіма країнами: з країнами ЄС – 796 млн дол, з країнами СНД – 3 млрд дол, та з іншими країнами світу – 2 млрд дол;

Таким чином, країни ЄС на поточному рівні розвитку є основним зовнішньоторговельним партнером України по експорту та імпорту товарів та послуг, а також партнером з найбільшим обсягом торгівлі.

Якщо на початковому періоді встановлення ринкових відносин основним торгівельним партнером Одеської області по експорту були європейські країни (41,1%), азійські країни – другим по вазі – 26,6%, то на сучасному періоді розвитку головними торгівельним партнером стали азійські країни, частка яких досягла 40,7% ,що на 16% вище від частки країн Європи. При цьому частка експорту, яка припадає на країни співтовариства незалежних держав (країни які склали СРСР) невпинно знижується з 24,5% до 15,3% (рис.3.6, рис.3.7).

Зростання азійської частки в експорті Одеської області примушує виробників до врахування цих тенденцій та корегування виробничої стратегії відповідно реаліям, які склалися.

Необхідно також відзначити, що частка європейських країн знизилася, тобто виробничий товарний потенціал області не відповідає сучасним тенденціям попиту на європейських ринках.

Не менш важливим є аналіз імпортних потоків, оскільки диверсифікація їх джерел є питанням як безпеки так і рівня цін на імпортовану продукцію

Якщо на початковому періоді переходу на засади ринкової економіки основним торгівельним партнером по імпорту країни СНД (42,9%) та країни Європи (32,9%), то на сучасному періоді розвитку центр тяжіння переноситься на азійські джерела – 50,7% (зростання в 4,2рази), в той час як частка країн СНД значно знизилася – з 42,9 до 19,6%, тобто в 2,2 рази, а частка європейських країн знизилася з 32,2 до 23,4%.

Необхідно також відзначити, що в абсолютному вимірі за на сучасному етапі розвитку - період 2011-2019 років, імпорт з азійських країн майже вдвічі перевищив експорт в цьому напрямку – 11,6 млрд.дол.США проти 6,04 млрд.дол.США.

Таким чином, абсолютно очевидно що домінуючим торгівельним партнером Одеської області як по експорту так і по імпорту стають країни азійського континенту, причому сальдо торгівельного балансу Одеської області з ними від'ємне, тобто необхідно активізувати вивчення ринку азійських країн, які по темпах розвитку перевищують інші країни, та скоригувати плани розвитку виробництва та послуг з урахуванням реалій цього періоду.

Найактуальнішим завданням українського уряду та регіональних еліте пошук шляхів підвищення внутрішнього попиту в Україні і в Одеській області та трансформація економіки з метою підвищення міжнародної конкурентоспроможності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. HumanDevelopmentReport 2017. URL: hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-report-en-1.pdf. (дата звернення: 29.04.2019)
2. Воронкова В.Г., Місце і роль України в глобалізаційних процесах сучасності [Текст] / Воронкова В.Г. // – 2009. – URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_37_2.pdf (дата звернення: 15.12.2020)
3. Дергачова В.В., Шеремет Т.Г. Україна в системі міжнародної конкурентоспроможності: оцінка позицій, причини і шляхи відродження. Економічний вісник НТУУ «КПІ». 2010. № 7. С. 86–90.
4. Державна служба статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 15.12.2020)
5. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Зовнішньоекономічна діяльність: Термінологічний словник. - К. : Кондор, 2017. - 168с.
6. Закон України Про зовнішньоекономічну діяльність URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (дата звернення: 15.12.2020)
7. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка / Ю. Г. Козак. – Київ, 2014. – 367 с.
8. Козак Ю. Г. Міжнародна торгівля / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, Н. В. Притула. – Київ Катовіце - Краков: Центр учбової літератури, 2015. – 272 с.
9. Методичний коментар до статистики зовнішнього сектору України (відповідно до 6 - го видання “Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції” – с.1 URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=19138166> (дата звернення: 15.12.2020)
10. Міністерство економічного розвитку України - URL: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (дата звернення: 15.12.2020)
11. Навчальні матеріали онлайн. Міжнародні економічні відносини. Структура, види і форми реалізації міжнародних економічних відносин. [Електронний ресурс]. – URL:

http://pidruchniki.com/1298010839240/ekonomika/struktura_vidi_formi_realizatsiyi_mizhnarodnih_ekonomichnih_vidnosin#53 (дата звернення: 15.12.2.020)

12. Національний банк України. Електронний ресурс [https://bank.gov.ua.xls] (дата звернення: 15.12.2.020)

13. Пецкович М.Д., Круп'як Н.Р. Економічні методи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Львів 2014р. Національний університет Львівська політехніка.

14. Статистичний щорічник Одеської області у 2016 році. Головне управління статистики в Одеській області. 2017. с.27 - 387.

15. Сучасний стан зовнішньої торгівлі товарами в Україні / Т.Л. Вишинська, О.В. Генералов, І.М. Севрук. ScienceRise. 2015. № 3/3(8). С. 41–45

16. Тюріна Н. М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства [текст] навчальний посібник / Н. М. Тюріна, Н. С. Карвацка. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 408 с. URL: https://pidruchniki.com/1645101953817/ekonomika/osnovni_napryamki_pokazniki_razvitu_zovnishnoekonomichnoyi_diyalnosti_ukrayini (дата звернення: 15.12.2.020)

17. Хоменко Т. Ю., Погребняк А. Ю. Особливості управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства // Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». – 2017. – 2. URL: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/22597/1/2017-11_4-09.pdf (дата звернення: 15.12.2.020)

18. Шевченко О.О. Моделі підвищення міжнародної конкурентоспроможності країни: теоретико - методологічний аспект. Економічний вісник Донбасу. 2011. № 3. С. 25–28.

19. Шкурупій О.В. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства / Навч. посіб. / URL: <https://westudents.com.ua/glavy/18008-11-ponyattya-ta-sutnst-zovnishnoekonomichno-diyalnost.html> (дата звернення: 15.12.2.020)